A pécsi szál, avagy Pécs nemcsak a magyar könnyűzene fellegvára

Az *Áttekintés* címet viselő kötet a PTE Neveléstudományi Intézetének 2010 és 2019 között született publikációiból készült módszeres válogatás. A kötet megjelenését az alkotók a XIX. Országos Neveléstudományi Konferencia idejére időzítették, melynek 2019-ben Pécs adott otthont. Az *Autonómia és Felelősség* tanulmánykötet-sorozat e darabjának célja, hogy keresztmetszeti képet, összefoglalót adjon az intézet és a doktori iskola meghatározó kutatásairól, diskurzusairól, ami egyben tudatos brandépítése is a pécsi műhelynek. A válogatás alapját a multiperspektivitás, sokszínűség adta. A történeti, romológiai, nevelésszociológiai és szociálpszichológiai megközelítések mellett a felsőoktatás-pedagógia és az inkluzív pedagógia is helyett kapott a kötet tanulmányaiban.

A kötet három nagy fejezetre tagolódik, mindegyik öt tanulmányt tartalmaz. A *Perspektívák* fejezet elméleti munkákat, az *Esély* fejezetben empirikus kutatási eredményeket mutat be, valamint a *Képzés* fejezet főleg a pedagógusképzéssel foglalkozik.

Az első rész elméleti munkáit *Kéri Katalin* neveléstörténeti írása nyitja, amely az egyetemes neveléstörténeti munkákat helyezi fókuszba, a 'nyugati'-'nem nyugati' megközelítések komparatisztikáját. Megállapítja, hogy ez a szemlélet elősegíti egy globális etika kialakulását, a kultúrák közötti kapcsolat kiterjedését, a sztereotípiák lebontását. Ugyanakkor arra is rámutat, hogy az összevetés óhatatlanul is leegyszerűsítéssel, torzítással jár. *Arató Ferenc* oktatáselméleti munkája az értékeléssel foglalkozik, olyan írás, amely minden tanár és tanuláselmélettel foglalkozó személy számára erősen ajánlott. Az értékelés fogalmát a tanulás különböző dimenzióiban ragadja meg, és ily módon négyféle (mit, hogyan, miért és kiért tanulunk) értékelési dimenziót különböztet meg. Arra is felhívja a figyelmet, hogy mind a négy dimenzióban helyet kap az értékelés négy funkciója: a diagnosztikus, a folyamatkövető, a szummatív és az intervencionális. *Dezső Renáta* írása az intelligencia-értelmezésekkel és a többszörös intelligencia kérdésével foglalkozik három főbb elmélet összevetésével. Az írás végén kitér a tehetség fogalmára is, illetve e két fogalom relációjára is. *Bálint Ágnes* munkája szintén a tanuláselméleti megközelítést erősíti. Írása a 'gyerekszájjal', a spontán nyelvbotlással foglalkozik, ami nem más, mint a metakognitív képességek hiánya. A szerző nagyon szórakoztató empirikus példákkal illusztrálja a metakogníció üzemzavarait, hiányait („*Szerintem az apuka az úr a családban, mert ő a leghangosabb, ő tud a legjobban kiabálni. Az anyuka a helyettese.*"), részletesen bemutatja és kategorizálja, hogy milyen hibák léphetnek fel. E fejezetet egy tankönyvelméleti munka zárja, *Dárdai Ágnes, Dévényi Anna, Márhoffer Nikolett* és *Molnár-Kovács Zsófia írása*. Az átfogó tanulmány ismerteti a tankönyv fogalmát és funkcióját, a történeti, szisztematikus, összehasonlító és empirikus kutatásokat és azok jellemzőit. Részletesen ismerteti a tankönyvminősítést és azok meghatározó jegyeit, nemzetközi példákkal illusztrálja a tankönyvfejlesztés folyamatát.

Az *Esély* fejezet öt írásának mindegyikében megjelenik a romák oktatása, nevelése. A köz- és felsőoktatási tanulmányok mellett a romapolitika, a nyelv, a kultúra, az identitás kérdései kerülnek középpontba. *Orsós Anna* szociográfiai, antropológiai jellegű írása egy kistelepülés cigánytelepének esetén keresztül mutatja be a nyelv és identitás kapcsolatát, a cigány népesség többségi társadalomhoz való viszonyát. *Varga Aranka* a PTE roma

szakkollégiumának diákjait vizsgálta, élettörténeteiken keresztül mutatja be azokat a hátrányokat, amelyekkel tanulási útjuk során meg kellett küzdeniük, valamint e megküzdéshez szerzett és kapott erőforrásokat, melynek egyrészt egyéni, személyes, másrészt közösségi, valamint társadalmi összetevői is vannak, és ezek kölcsönhatásai magyarázzák a szakkollégisták oktatási eredményességét. *Beck Zoltán* a roma kortárs képzőművészetben vizsgálja az iskola mint formális nevelési színtér megjelenését. A szerző Omara kék sorozatának néhány darabján keresztül mutatja be a művész iskolaképét, percepcióját az iskoláról, ami nem más, mint egy fenyegető, autoriter ellenség. *Cserti Csapó Tibor* tanulmánya eredetileg az Educatio folyóiratban jelent meg az Európiai Unióhoz való csatlakozásunk 15. évfordulójára. Írásában azzal foglalkozik, hogy változott-e Magyarországon a roma népesség helyzete a csatlakozást követően. A szerző megállapítja, hogy az eredmények igencsak ellentmondásosak, ami nagyrészt annak köszönhető, hogy nem állnak rendelkezésre módszertanilag pontos, szisztematikus adatgyűjtések. A fejezetet *Andl Helga* írása zárja a Baranya megyei kisiskolákról, valamint ezen iskolák fennmaradásában alapvető szerepet játszó nemzetiségi oktatásról. Kérdés azonban ezeknek az iskoláknak az eredményessége, hosszú távú fenntarthatósága.

A *Képzés* fejezetben öt tanulmányt olvashatunk, melyből három a pedagógusok képzésével, továbbképzésével foglalkozik. *Kéri Katalin* kedvenc témájához tér vissza, a nőtörténethez. Azt vizsgálja, hogy a nőtörténeti kurzusok, kutatások mennyiben vannak jelen a PTE és más hazai egyetemek képzéseiben. Megállapítja, hogy Pécsett és máshol is egyre fontosabb a képzésekben a genderszemlélet megjelenítése. *Andl Helga, Beck Zoltán, Cserti Csapó Tibor és Lakatos Szilvia* írása a tanárképzésben negyedik éve jelen lévő Romológiai ismeretek kurzus tapasztalatait mutatja be. Fontos kiemelni, hogy a kurzus terepgyakorlattal is összekapcsolódik. A kurzushoz be- és kimeneti mérés is kapcsolódik, ezek eredményeiről számol be a tanulmány. Megállapítja, hogy a sztereotípiák, előítéletek hatékony lebontó eszköze lehet a kurzus, ugyanakkor a szerzők arra is felhívják a figyelmet, hogy nem tudni, ez mennyire tud tartós hatást kifejteni – a kurzus révén elindult kezdeményezések, kutatások, projektek kedvező irányt jeleznek. A következő írás is egy fejlesztés kutatási eredményeit írja le. *Varga Aranka* és szerzőtársai három vizsgálati panel eredményeit elemzik. A fejlesztés célja a kooperatív tanulásszervezés folyamatba ágyazott elsajátítása volt gyakorlótanárok körében. A kutatási eredmények a képzés hatékonyságát mutatják, a részt vevő tanárok körében növekedett a motiváció a kooperatív tanulásszervezés saját gyakorlatban való alkalmazására. Ugyanakkor a kutatók elismerik, hogy ezen eredmény a szervezeti támogatás nélkül nem fenntartható. Szintén a tanárképzéshez kapcsolódik *Huszár Zsuzsanna* írása, aki a múzeumpedagógiai tartalom megjelenését vizsgálta a PTE képzéseiben. A múzeumpedagógia 2005-ben jelent meg először a képzésben, fontos jellemzője a lokalitás, interaktivitás, a helyi adottságok képzésben való megjelenítése. A fejezetet és egyben a kötetet is *Mrázik Julianna* felsőoktatás-pedagógiai írása zárja. Az akciókutatás egy tanárképzési kurzushoz kapcsolódva vizsgálta az oktatók kompetenciáit, azon belül is az oktatói kollaborációt.

A PTE Neveléstudományi Intézetének e tanulmánykötete összegző munka, amely egyaránt jól használható a képzésben és további kutatások kiindulópontjaként.

Arató Ferenc (2019, szerk.). *Áttekintés. Válogatás a pécsi neveléstudományi műhely munkáiból.* Pécs: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet.
http://nevtud.btk.pte.hu/sites/nevtud.btk.pte.hu/files/files/attekintes.pdf

Fehérvári Anikó
egyetemi docens
ELTE PPK